

УДК 811. 161. 2: 368. 016]: 379. 828 (07)

DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.8>**Станіслав КАРАМАН**

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0003-3186-375

Ольга КАРАМАН

кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0002-5652-4395

Бібліографічний опис статті: Караман, С., Караман, О. (2025). Реалізація освітньо-розвивального ресурсу мовної гри у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти під час опрацювання прикладних аспектів фонетики й орфоєпії української мови. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 52–59, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.8>

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО РЕСУРСУ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОПРАЦЮВАННЯ ПРИКЛАДНИХ АСПЕКТІВ ФОНЕТИКИ Й ОРФОЄПІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті описано шляхи реалізації освітньо-розвивального ресурсу дидактичної гри у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти під час опрацювання прикладних аспектів фонетики й орфоєпії української мови. Констатовано, що розроблені й апробовані в закладах загальної середньої та вищої освіти вправи і завдання для проведення мовних ігор під час вивчення фонетики й орфоєпії сприяють формуванню у здобувачів освіти математичної компетентності, інтелектуальний ресурс якої дає змогу продуктивно опрацьовувати теоретичний матеріал та реалізовувати прикладний аспект засвоєння означених розділів (фонетики й орфоєпії) через введення теоретичних відомостей у вправи і завдання, зорієнтовані на визначення й розв'язання проблемних і дискусійних питань, обґрунтування орфоєпічних норм української мови, формулювання правил сполучуваності приголосних і голосних, сполучуваності приголосних і приголосних звуків української мови, їх модифікацій, асимілятивних змін та вимови звуків у мовленнєвому потоці, проведення мовних спостережень, експериментів з подальшим обговоренням їх результатів, як кероване усвідомлене оволодіння фонетичними процесами задля дотримання орфоєпічних норм під час спілкування, задоволення фахових потреб та запитів, висловлення й розуміння думок, відображення емоційного стану мовців.

Систему вправ і завдань екстрапольовано в прикладний аспект формування математичної компетентності здобувачів освіти відповідно до вимог чинних нормативних документів з питань освіти з урахуванням того, що в подальшому пропонувані дидактичні ігри доцільно також використовувати під час проведення шкільних олімпіад, мовних конкурсів, позакласних заходів у старших класах ліцеїв, школах з поглибленим вивченням української мови, а також під час виконання завдань педагогічної практики. Акцентовано, що набуті у процесі проведення дидактичної гри з фонетики й орфоєпії математичні навички та вміння сприяють удосконаленню культури усного й писемного мовлення засобами логічного, алгоритмічного, критичного мислення задля правильного написання й вимови слів, спілкування в повсякденній мовній практиці, а також у майбутній професійній діяльності.

Обґрунтовано змістове наповнення термічних понять «дидактична гра», «мовна гра», «лінгвістична гра», «математична компетентність здобувачів освіти», розкрито теоретичні аспекти феномену дидактичної гри в освітньому процесі, а також значення прикладних аспектів дидактичної гри, мовної гри, лінгвістичної гри під час опрацювання вузлових тем фонетики, орфоєпії, присвячених особливостям засвоєння орфоєпічних норм української мови з урахуванням етапів пізнання, вимог до внутрішньої логіки навчання, встановлення асоціативних зв'язків між фонетичними процесами, явищами, які сприяють стійкості знань, проникненню у фонетичну природу голосних і приголосних звуків української мови, а також закономірностей сполучуваності приголосних звуків у мовленнєвому потоці, їх взаємовплив, модифікацію звуків, способи їх творення та вимови, дотримання ритмелодики, збагаченню українськомовного досвіду загалом.

Ключові слова: навчання української мови, методи, прийоми, засоби навчання, підходи до навчання, цифрові інструменти, інформаційно-комунікаційні системи і сервіси, мовна гра, дидактична гра, лінгвістична гра, ключова компетентність, математична компетентність, заклади загальної середньої освіти, заклади вищої освіти, формування математичної компетентності учнів старших класів у навчанні української мови, орфоєпічні норми української мови, мовні спостереження, логічне мислення, критичне мислення.

Stanislav KARAMAN

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Language, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0003-3186-375

Olha KARAMAN

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Language, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0002-5652-4395

To cite this article: Karaman, S., Karaman O. (2025). Realizatsiia osvितno-rozvyvalnoho resursu movnoi hry u formuvanni matematychnoi kompetentnosti здобувачив освіти під час опрацювання прикладних аспектів фонетики у орфоєпії української мови [Implementation of the educational and developmental resource of language game in the formation of mathematical competence of students during the processing of applied aspects of phonetics and orthoepy of the Ukrainian language]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 52–59, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.8>

IMPLEMENTATION OF THE EDUCATIONAL AND DEVELOPMENTAL RESOURCE OF LANGUAGE GAME IN THE FORMATION OF MATHEMATICAL COMPETENCE OF STUDENTS DURING THE PROCESSING OF APPLIED ASPECTS OF PHONETICS AND ORTHOEPY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article describes ways of implementing the educational and developmental resource of language game in the formation of students' mathematical competence while studying the applied aspects of phonetics and orthoepy of the Ukrainian language. It has been established that the exercises and tasks developed and tested in general secondary and higher education institutions for conducting language games during the study of phonetics and orthoepy contribute to the formation of mathematical competence in students, whose intellectual resources enable them to work productively through theoretical material and implement the applied aspect of learning these sections (phonetics and orthoepy) through the introduction of theoretical information into exercises and tasks focused on identifying and solving problematic and controversial issues, substantiating the orthoepic norms of the Ukrainian language, formulating the rules of consonant and vowel compatibility, consonant and consonant compatibility in the Ukrainian language, their modifications, assimilative changes and pronunciation of sounds in speech flow, conducting linguistic observations, experiments with subsequent discussion of their results, as a guided conscious mastery of phonetic processes for compliance with orthoepic norms during communication, satisfaction of professional needs and requests, expression and understanding of thoughts, reflection of the emotional state of speakers.

The system of exercises and tasks has been extrapolated into the applied aspect of forming students' mathematical competence in accordance with the requirements of current regulatory documents on education, taking into account that in the future it would be appropriate to use the proposed language games in school competitions, language competitions, extracurricular activities in senior classes of lyceums, schools with in-depth study of the Ukrainian language, as well as during the performance of pedagogical practice tasks. It is emphasised that the mathematical skills and abilities acquired in the process of playing language games in phonetics and orthoepy contribute to the improvement of oral and written speech culture through logical, algorithmic and critical thinking for the correct spelling and pronunciation of words, communication in everyday language practice, as well as in future professional activities.

The content of the term 'mathematical competence of students' is substantiated, the theoretical aspects of the didactic phenomenon of language games in the educational process are revealed, as well as the significance of the applied aspects of language games when working on key topics of phonetics and orthoepy, devoted to the peculiarities of learning the orthoepic norms of the Ukrainian language, taking into account the stages of cognition, the requirements for the internal logic of learning, the establishment of associative links between phonetic processes and phenomena that contribute to the stability of knowledge, insight into the phonetic nature of vowels and consonants in the Ukrainian language, as well as the patterns of consonant combinations in speech flow, their mutual influence, modification of sounds, methods of their formation and pronunciation, following rhythm and melody, and enrichment of Ukrainian language experience in general.

Key words: *teaching Ukrainian language, methods, techniques, teaching aids, language games, digital tools, information and communication systems and services, general secondary education institutions, higher education institutions, logical thinking, critical thinking, didactic games, system of exercises and tasks, competence, key competence, mathematical competence, formation of mathematical competence of high school students in teaching phonetics and orthoepy of the Ukrainian language, orthoepic norms of the Ukrainian language, linguistic observations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Упровадження компетентнісної парадигми в українську освітню систему об'єктивно зумовлює випрацювання продуктивних підходів до оновлення змістових, технологічних та організаційних складників сучасного освітнього процесу. Виняткової ваги в цьому контексті набуває практико-орієнтоване навчання на етапі шкільної мовної освіти, а також вищої за визначеними галузями, оскільки означений тип навчання сприяє формуванню в здобувачів освіти предметної та ключових компетентностей, математичної зокрема, яку в статті розглядаємо як надважливий особистісний феномен; набуті за допомогою знань у процесі навчання математичні навички та вміння, що надають суб'єктам освітнього процесу унікальної здатності вивчати українську мову засобами логічного, алгоритмічного, критичного мислення задля правильного їх застосування в повсякденній мовній практиці, а також у майбутній професійній діяльності.

За нашими спостереженнями, діапазон формування математичної компетентності, визначеної як однієї з ключових на етапі шкільної освіти, в умовах викликів та нестабільного сьогодення доцільно розширювати й екстраполювати в практику закладів освіти. Методичний інструментарій, напрацьований освітянами у співпраці з науковцями в умовах змішаного навчання, дає змогу раціонально використовувати його дидактичний потенціал на різних етапах мовної освіти. Одним із дієвих інструментів розвивально-мотивувального характеру, належно апробованим на етапі реалізації завдань Нової української школи, є використання різних видів гри (дидактичної, мовної, лінгвістичної та ін.) із застосуванням цифрових інструментів, інформаційно-комунікаційних систем і сервісів, що сприяють персоніфікації рольових завдань, формуванню навичок командної роботи, розвитку мотивації здобувачів освіти у самовираженні засобами мовотворчості, а також відповідальності за інтелектуальний результат під час виконання ігрових завдань як різновидів навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення й аналіз спеціальних досліджень, праць із лінгводидактики, узагальнення здобутків освітян з означеної проблеми уможливають

окреслення вузлових аспектів проблеми, а також актуалізацію її в нових соціокультурних умовах, що безпосередньо пов'язано з активними пошуками науковців та освітян-практиків шляхів реалізації освітньо-розвивального ресурсу різних видів гри у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти як однієї з ключових у процесі навчання української мови.

Методично доцільними для нашої студії вважаємо рекомендації науковців (Л. Артеменко, К. Авраменко, З. Бакум, В. Вітюк, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, Л. Дегтяренко, Н. Діденко, Н. Дика, Р. Дружененко, І. Зіненко, С. Караман, О. Караман, О. Копусь, І. Космідайло, Г. Кузнецова, І. Кучеренко, О. Кучерук, Л. Мамчур, А. Негуляєва, Ю. Набок-Бабенко, С. Омельчук, М. Пентиліук, Т. Резнік, Л. Сімошенко, Т. Рудюк, І. Хом'як та ін.) про шляхи формування предметної та ключових компетентностей, українськомовної особистості загалом у процесі засвоєння української мови з використанням цифрових інструментів, інформаційно-комунікаційних систем і сервісів та впровадження різних видів ігрової діяльності здобувачів освіти. В останнє десятиріччя через домінування компетентнісної парадигми в освіті проблема формування предметної та ключових компетентностей, математичної зокрема, стала предметом міждисциплінарних досліджень, оскільки перехід на змішаний тип організації освітнього процесу (офлайн, онлайн) зумовив широке використання математичних символів, схем, таблиць, діаграм, алгоритмів, цифрових інструментів, використання різних видів гри (дидактичної, мовної, лінгвістичної та ін.) задля доступного пояснення мовної теорії із задіянням цифрових інструментів, інформаційно-комунікаційних систем і сервісів, через візуалізацію будь-якого поняття, явища, механізму, обґрунтування усіх наявних фонетичних процесів, закономірностей сполучуваності приголосних звуків у мовленнєвому потоці, їх взаємовплив, модифікацію звуків, способи їх творення, асимілятивних змін та вимови звуків української мови у мовленнєвому потоці, що сприяють розвитку культури мовлення, логічного й критичного мислення, формуванню навичок аргументування висловлених міркувань, суджень під час обговорення дискусійних питань та формулювання висновків гіпотетичного характеру.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Теоретичні аспекти використання дидактичного потенціалу різних видів гри обґрунтували українські лінгводидакти (В. Вітюк, Н. Голуб, О. Горошкіна, О. Кучерук, А. Кочеткова, І. Космідайло, Л. Мамчур, С. Омельчук, О. Остапченко, Л. Сімоненко та ін.), у працях яких здійснено класифікацію й описано основні характеристики мовних ігор, принципи моделювання та організації їх в освітньому процесі. Щоправда, шляхи реалізації освітньо-розвивального ресурсу кожної із видів гри у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти під час опрацювання прикладних аспектів фонетики й орфоєпії української мови потребують наукового аналізу, обґрунтування й екстраполювання в освітній процес закладів як загальної середньої, так і вищої освіти в нових соціокультурних умовах.

Мета статті – описати шляхи реалізації освітньо-розвивального ресурсу мовної гри у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти під час опрацювання прикладних аспектів фонетики й орфоєпії української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний український соціум, що функціонує в умовах воєнної агресії, непрогнозованих викликів, породжених психічною напругою й постійною тривожністю громадян різновікових категорій, учнівства й студентської молоді зосібна, винятково актуалізують потребу випрацювання ефективних моделей організації освітнього процесу задля формування у здобувачів освіти предметних і ключових компетентностей, а також стресостійкості, навичок командної роботи, раціонального прийняття рішень, задіяння інтелектуального їх потенціалу для стимулювання позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності шляхом реалізації освітньо-розвивального ресурсу різних видів гри, мовної передусім, під час опрацювання прикладних аспектів фонетики й орфоєпії української мови.

Сучасні українські лінгвісти, лінгводидакти в тісній співпраці з освітянами постійно оновлюють змістові й технологічні складники в підручниках і посібниках з української мови, оптимізують дидактичний потенціал їх практико-орієнтованими завданнями з вико-

ристанням різних видів ігор. На основі аналізу різногалузевих праць науковців (З. Бакум, Л. Вітгенштейн, В. Вітюк, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, Н. Діденко, С. Караман, О. Караман, А. Коваленко, Т. Космеда, І. Космідайло, А. Кочеткова, Г. Кузнецова, І. Кучеренко, О. Кучерук, Л. Мамчур, Ю. Набок-Бабенко, А. Нісімчук, С. Омельчук, П. Підкасистий, М. Пентилюк, О. Пешкова, Т. Резнік, Т. Рудюк, Л. Сімоненко, Т. Симоненко, В. Сухомлинський, Л. Федоренко, С. Харченко, І. Хом'як, П. Щербань та ін.) з'ясовано, що в науковому обігу функціонують терміни поняття «*дидактична гра*», «*мовна гра*», «*лінгвістична гра*», «*інтелектуальна гра*», «*ігрові технології*», «*рольова гра*», «*імітаційна гра*», які дослідники почасти тлумачать з різних наукових позицій.

У статті розглянуто зміст понять та структурні складники дидактичної, лінгвістичної та мовної гри як багаторівневих феноменів, що постійно еволюціонують й трансформуються в оновлені різновиди. Так зміст поняття «*дидактична гра*» в сучасному педагогічному дискурсі розглядають науковці і як метод, і як засіб, і як унікальну організаційну форму навчання, у якій одночасно реалізуються три чинники розвитку творчого стилю діяльності: проблематизація, рефлексія, діалог, спільна дія яких і є механізмом розвитку особистості (Борисенко В., Мачульська А. Застосування дидактичних ігор у процесі навчання української мови, 2014, с. 25; Коваленко А. М. Мовна гра як лінгвістичне явище, 2014, с. 128; Космідайло І. О. Лінгводидактичні умови продуктивного використання мовної гри на уроках української мови у 10 класі ліцею, 2021; Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі, 2007; Сімоненко Л. Ю. Статус дидактичної гри у навчальному процесі вищих закладів освіти, 2011).

У статті «*дидактичну гру*», услід за Л. Сімоненко, розглядаємо як дієвий метод (прийом), оскільки діапазон її використання необмежений, уможливорює активне залучення здобувачів освіти до розроблення їх як ефективних складників уроків/занять з української мови на різних етапах навчально-пізнавальної діяльності, а також як епізодичну форму організації уроку чи заняття, що передбачає активне залучення всіх учасників освітнього процесу

до навчально-пізнавальної діяльності, а відтак сприяє формуванню предметної та ключових компетентностей, життєво необхідних навичок командної роботи (Сімоненко Л. Ю. Статус дидактичної гри у навчальному процесі вищих закладів освіти, 2011).

Зміст поняття «*лінгвістична гра*» в мовознавстві схарактеризовано у двох площинах: 1) комунікативній, зорієнтованій на розвиток мовлення (правильне наголошування слів, дотримання ритмомелодики, виразність мовлення, використання невербальних засобів мовлення); 2) мовній (оволодіння природою мовних одиниць, відношень та засобів мовної системи української мови) (Космеда Т. А., Халіман О. В. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграма, 2013). У статті лінгвістичну гру розглядаємо як самобутній різновид дидактичного матеріалу, що сприяє піднесенню культури мовлення, збагаченню словникового запасу, засвоєнню термінології суб'єктами освітнього процесу, розвитку їх пізнавальної активності у невимушеній ігровій формі.

Термінне поняття «*мовна гра*» є багаторівневим феноменом, витоки якого в науковій літературі простежуємо з першої половини ХХ століття, зокрібно в праці австрійського філософа Людвіга Вітгенштейна, який означене поняття тлумачить як «...особливу діяльність носіїв мови, що передбачає продукування певного змісту спілкування, зв'язків мови з законами природи та логіки (Вітгенштейн Л. Філософські дослідження, 1995).

Означене поняття впродовж наступного століття зазнало певних трансформацій, уточнень, з урахуванням запитів і потреб як у теорії, так і в освітянській практиці. Сучасні дослідники розглядають мовну гру лише в контексті мовленнєвої діяльності й пов'язують з когнітивними процесами. Змістове наповнення термінного поняття «*мовна гра*», на нашу думку, доцільно розглядати і в контексті лінгводидактичної стратегії, яка ґрунтується на правилах і закономірностях, що співвідносяться з мисленнєвими процесами, спрямованими на розрізнення і розпізнавання фонетичних одиниць, засобів, відповідних фонетичних закономірностей, явищ та процесів.

Реалізація багатоаспектних завдань сучасної мовної освіти у складних умовах сього-

дення (необхідність адаптування змісту освіти до подолання стресових станів; формування ключових і предметної компетентностей; налагодження командної співпраці; толерування ситуацій успіху, позитивних рефлексій про очікувані результати тощо) спонукала науковців та освітян-практиків до розроблення й опису ресурсу навчальних ігор, по-перше, за видом навчально-пізнавальної діяльності; по-друге, за психологічною настановою; по-третє, за специфікою ігрового середовища. Проблема використання ігрових технологій, зокрема розв'язального ресурсу різновидів ігор в освітньому процесі, стала предметом активних досліджень науковців та методичних розробок учителів-словесників.

У сучасній освітянській практиці активно використовують навчально-методичний посібник В. Федоренка «Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови», в якому подано цілісну систему вивчення української мови засобами ігрових технологій, зокрема детально схарактеризовано й методично описано 100 лінгвістичних ігор, ігрових прийомів та завдань, які сприяють підвищенню ефективності уроку та комплексному розвитку інтелекту здобувачів освіти. Поділяємо позицію дослідника, що «...використана на уроці гра урізноманітнює види діяльності, у гармонійному поєднанні з іншими методичними формами сприяє глибшому засвоєнню знань, індивідуалізації навчання, визначенню й виявленню особистих інтересів учнів, рівня сформованості у них необхідних умінь і навичок» (Федоренко В. Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови, 2007). Суголосною вважаємо думку А. Нісімчука, що «...гра враховує вікові та індивідуальні особливості учнів, у яскраві тони забарвлює емоційне тло уроку, формує пізнавальну самостійність, активність й інтереси учнів, студентів, витворює унікальну єдність словесних, наочних і практичних методів навчання, дає змогу раціонально використовувати час, розвивати творче мислення» (Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології, 2000, с. 84).

Заслуговує уваги і науково-популярне видання О. Остапченко «Українська мова в грі», в якому репрезентовано проблемні завдання, конкурси, змагання, цікаві факти, тести, квести через технологію навчальної гри з основних

розділів мовознавчої науки, фонетики, орфоепії зокрема, як дієвий дидактичний ресурс для широкого використання в освітньому процесі. Конструктивним вважаємо методичний коментар авторки видання, що «... головне у виборі формату навчальної ігрової діяльності – не втратити ті складники, що забезпечують її дієвість: активізацію мислення й мовленнєвої поведінки, розвиток емоційного інтелекту, продуктивну взаємодію викладача з вихованцями та їх один з одним, делегування молоді ініціативи й відповідальності за організацію видовищних заходів, змагальність та імпровізацію, самостійність у прийнятті рішень, розкутість волі, стимулювання живого інтересу до слова, творчий характер заняття» (Остапченко О. Українська мова в грі: Проблемні завдання, кокурси, змагання, цікаві факти, тести, квести, 2018, с. 3).

Досвід переконує, що конкурентоспроможного фахівця освітянської галузі, готового виконувати місію вчителя в мінливих умовах, формує лінгводидактичні стратегії, зорієнтовані на опрацювання й аналіз методичних здобутків у царині лінгвістики та лінгводидактики, прогнозування доцільності їх використання в контексті вивчення відповідних тем чи розділів з фонетики та орфоепії, творче доповнення індивідуальними знахідками із задіянням цифрових інструментів, інформаційно-комунікаційних систем і сервісів, урахуванням типологічних характеристик сучасних здобувачів освіти, а також апробування запропонованих варіантів навчальних мовних ігор у студентській аудиторії з подальшим використанням їх під час виробничих практик у закладах загальної середньої освіти. Продуктивність такого підходу підтверджено опрацюванням, аналізом і синтезом проблемних завдань та творчих завдань, поданих у підручнику для учнів 10 класу «Українська мова (профільний рівень)» авторського колективу: С. О. Караман, О. М. Горошкіна, О. В. Караман, Л. О. Попова (Українська мова (профільний рівень): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти, 2018), які майбутні вчителі успішно трансформували в мовні ігри й апробували на заняттях мовознавчих дисциплін як інноваційний інтелектуальний продукт ігрового характеру, що мотивує здобувачів освіти до активної навчально-пізнавальної діяльності, індивідуальних відкриттів та саморозвитку.

Принагідно зауважимо, що ефективність проведення мовної гри залежить від раціонально продуманого й організованого пропедевтичного етапу її підготовки за чітким алгоритмом:

1. Оприлюднення основних правил, плану проведення мовної гри.

2. Підготовка до проведення мовної гри; визначення координатора, розподіл ролей, ознайомлення зі змістом ігрових завдань.

3. Проведення гри; координування перебігу гри, фіксування результатів мовної гри (підрахунки балів, прийняття рішень, визначення переможців).

4. Обговорення результатів учасників гри та пропозиції щодо удосконалення механізмів її проведення в перспективі.

Розроблені студентами сценарії мовних ігор «Майстер асоціативних хмаринок слів з улюблених українських звуків», «Найспритніший Фонетист», «Найшляхетніший носій українськомовної інтуїції», «Майстер математичної логіки у тлумаченні фонетичних процесів», «Знавець диференційних ознак голосних», «Знавець диференційних ознак приголосних» слугують потужним імпульсом для продукування альтернативних варіантів навчальних ігор, мовних зокрема, у процесі засвоєння теоретичних і прикладних аспектів фонетики й орфоепії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Урізноманітнення методичного інструментарію мовної гри із задіянням цифрових інструментів, інформаційно-комунікаційних систем і сервісів в умовах домінування онлайнової, офлайнової чи змішаної форм навчання на всіх етапах мовної освіти дає змогу психологічно налаштувати й адаптувати здобувачів освіти до нестандартних умов виконання навчальних завдань, розвивати в них позитивну мотивацію до засвоєння теоретичного матеріалу на засадах партнерської співпраці, толерантної взаємодії й прагнення створювати комфортне освітнє середовище. Апробовані в освітній практиці вправи і завдання для проведення мовних ігор під час вивчення фонетики й орфоепії сприяють формуванню у здобувачів освіти математичної компетентності, інтелектуальний ресурс якої дає змогу продуктивно опрацьовувати теоретичний матеріал та реалізовувати прикладний аспект засвоєння фонетики й орфо-

епії через уведення теоретичних відомостей у вправи і завдання, зорієнтовані на визначення й розв'язання проблемних і дискусійних питань, обґрунтування орфоепічних норм української мови, розуміння фонетичної природи звуків української мови, їх модифікацій, асимілятивних змін у мовленнєвому потоці, проведення мовних спостережень, експериментів з подальшим обговоренням їх результатів.

Перспективи подальших наукових студій убачаємо в дослідженні мовної гри як однієї з активних й адаптивних форм організації освітнього процесу суб'єктів навчання різних вікових груп, реалізації життєво важливої потреби в розвитку емоційного інтелекту, подоланні інтелектуальних утруднень, формуванні вольових якостей здобувачів освіти у процесі засвоєння поглибленого курсу української мови в ліцеях, коледжах, закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авраменко К. Б., Михайличенко Н. М. Формування математичної компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Молодий вчений*. 2017. № 9 (49). С. 293–296.
2. Артеменко Л. І. «Математична компетентність» у контексті навчання української мови. *Нова українська школа й підготовка вчителя до забезпечення базової середньої освіти* : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Глухів, 2021 р. / МОН України; Департамент освіти і науки Сумської ОДА; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2021. Ч. I. С. 155–161.
3. Борисенко В., Мачульська А. Застосування дидактичних ігор у процесі навчання української мови. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Шевченка*. Вип. 117. Чернігів: ЧНПУ, 2014. С. 24–27.
4. Вітгенштейн Л. Філософські дослідження; перекл. з нім. / за заг. ред. Є. О. Поповича. Київ: Основи, 1995. 311 с.
5. Караман С. О., Караман О. В. Сучасна українська літературна мова: Підручник. Частина I. Фонетика. Фонологія. Графіка/За ред. С.О.Карамана. 2-ге вид., перероб. і допов. КМПУ імені Б.Д.Грінченка. 2009. 188 с.
6. Караман С. О., Караман О. В. Лінгводидактичні стратегії у професійній мовно-мовленнєвій підготовці вчителя-словесника. *Теоретична і дидактична філологія: Збірник наукових праць*. Переяслав-Хмельницький, ФОП Лукашевич О.М., Випуск 12. 2012. С. 42–47.
7. Коваленко А.М. Мовна гра як лінгвістичне явище. *Наукові записки Нац. унів.-ту «Острозька академія»*. Серія: Філологічна, 2014. Вип. 44. С. 127–129.
8. Космеда Т. А., Халіман О. В. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична іграма (теоретичне осмислення дискурсивної практики): монографія. Дрогобич: Коло, 2013. 228 с.
9. Космідайло І. О. Лінгводидактичні умови продуктивного використання мовної гри на уроках української мови у 10 класі ліцею. Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 02-03 грудня 2021 р.) [Електронне видання]: зб. тез / редкол. Т. О. Євтушина. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021. 120 с.
10. Любашенко О. В. Лінгводидактичні стратегії: проєктування процесу навчання української мови у вищій школі: Монографія/за ред. С.О.Карамана. Ніжин: ТОВ Видавництво Аспект-Поліграф, 2007. 296 с.
11. Нісімчук А. С. та ін. Сучасні педагогічні технології. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2000. С. 83–85.
12. Остапченко О. Українська мова в грі: Проблемні завдання, коурси, змагання, цікаві факти, тести, квести. Київ: Київ. Ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 224 с.
13. Сімоненко Л. Ю. Статус дидактичної гри у навчальному процесі вищих закладів освіти. *Вісник ЛНУ імені Т.Г. Шевченка*. 2011. № 15. С. 139–145.
14. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти/ С. О. Караман, О. М. Горюшкіна, О. В. Караман, Л. О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 272 с.
15. Федоренко В. Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови. Харків: Вид. група «Основа: ПП «Тріада плюс», 2007. 432 с.

REFERENCES:

1. Avramenko K. B., Mykhailychenko N. M. (2017) Formuvannya matematychnoi kompetentnosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly. *Molodyi vchenyi*. № 9 (49). S. 293–296.
2. Artemenko L. I. (2021) «Matematychna kompetentnist» u konteksti navchannia ukrainskoi movy. *Nova ukrainska shkola y pidhotovka vchytelia do zabezpechennia bazovoi serednoi osvity* : zb. materialiv I Vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Hlukhiv, 2021 r. / MON Ukrainy; Departament osvity i nauky Sumskoi ODA; Hlukhivskiy NPU im. O. Dovzhenka. Hlukhiv, Ch. I. S. 155–161.

3. Borysenko V., Machulska A. (2014) Zastosuvannia dydaktychnykh ihor u protsesi navchannia ukrainskoi movy. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. T.Shevchenka. Vyp. 117. Chernihiv: ChNPU, S. 24–27.
4. Vithenshtein L. (1995) Filosofskidoslidszhennia; perekl. z nim. / za zah. red. Ye. O. Popovycha. Kyiv: Osnovy, 311 s.
5. Karaman S. O., Karaman O. V. (2009) Suchasna ukrainska literaturna mova: Pidruchnyk. Chastyna I. Fonetyka. Fonolohiia. Hrafika/Za red. S.O.Karamana. 2-he vyd., pererob. i dopov. KMPU imeni B.D.Hrinchenka. 188 s.
6. Karaman S. O., Karaman O. V. (2012) Linhvodydaktychni stratehii u profesiinii movno-movlenievii pidhotovtsi vchytelia-slovesnyka. Teoretychna i dydaktychna filolohiia: Zbirnyk naukovykh prats. Pereiaslav-Khmelnitskyi, FOP Lukashevych O.M., Vypusk 12. S. 42–47.
7. Kovalenko A.M. (2014) Movna hra yak linhvistychnye yavyshe. Naukovi zapysky Nats. univ.-tu «Ostrozka akademiia». Seriia: Filolohichna, Vyp. 44. S. 127–129.
8. Kosmeda T. A., Khaliman O. V. (2013) Movna hra v paradyhmi interpretativnoi linhvistyky. Hramatyka otsinky. Hramatychna ihrema (teoretychne osmyslennia dyskursyvnoi praktyky): monohrafiia. Drohobych: Kolo, 228 s.
9. Kosmidailo I. O. (2021) Linhvodydaktychni umovy produktyvnoho vykorystannia movnoi hry na urokakh ukrainskoi movy u 10 klasi litseiu. Linhvistyka y linhvodydaktyka: zdobutky i perspektyvy rozvytku: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh naukovtsiv (m. Odesa, 02-03 hrudnia 2021 r.) [Elektronne vydannia]: zb. tez / redkol. T. O. Yevtushyna. Odesa: DZ «Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho», 120 s.
10. Liubashenko O. V. (2007) Linhvodydaktychni stratehii: proiektuvannia protsesu navchannia ukrainskoi movy u vyshchii shkoli: Monohrafiia/za red. S.O.Karamana. Nizhyn: TOV Vydavnytstvo Aspekt-Polihras, 296 s.
11. Nisimchuk A. S. ta in. (2000) Suchasni pedahohichni tekhnolohii. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Prosvita», S. 83–85.
12. Ostapchenko O. (2018) Ukrainska mova v hri: Problemni zavdannia, kokursy, zmahannia, tsikavi fakty, testy, kvesty. Kyiv: Kyiv. Un-t im. B.Hrinchenka, 224 s.
13. Simonenko L. Yu. (2011) Status dydaktychnoi hry u navchalnomu protsesi vyshchykh zakladiv osvity. Visnyk LNU imeni T.H. Shevchenka. № 15. S. 139–145.
14. Karaman S. O., Horoshkina O. M., Karaman O. V., Popova L. O. (2018) Ukrainska mova (profilnyi riven): pidruch. dlia 10 kl. zakl. zahal. sered. osvity. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok», 272 s.
15. Fedorenko V. L. (2007) Entsyklopediia intelektualnykh ihor na urokakh ukrainskoi movy. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova: PP «Triada plus», 432 s.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.09.2025
Дата публікації: 03.11.2025